

Kehitetään ikäihmisten
kotihoitoa
ja vahvistetaan
kaikenikäisten
omaishoitoa

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Omaishoito muutoksessa – miten Kanta-Hämeessä?

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa, I&O -kärkihanke

- ”Kärkihanketta tarvitaan sen vuoksi, että iäkkäiden palvelujärjestelmä on pirstaleinen, sen rakenne ei ole uudistunut kansallisten tavoitteiden mukaiseksi, hyvät käytännöt ovat levinneet hitaasti ja alueelliset erot pysyneet suurina. Tästä syystä iäkkäiden tarpeisiin ei vastata yhdenvertaisesti ja nykyinen palvelurakenne on myös kustannuksiltaan kallis. Iäkkäiden palveluiden rakenteiden ja sisältöjen uudistaminen on välttämätöntä.”
- Kärkihankkeen tavoitteena on kehittää ikäihmisille sekä omais- ja perhehoitajille nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitut ja kustannusten kasvua hillitsevät palvelut.”

I&O kärkihankkeen [hankesuunnitelma](#)

Muutoksen toteuttamisen elementit

- Otetaan käyttöön kaikissa maakunnissa iäkkäiden integroitu palvelukokonaisuus, joka koostuu
 - ennaltaehkäisevistä ja kuntouttavista palveluista,
 - erilaisista kotona asumista tukevista palveluista ja kotihoidosta,
 - omaishoidon tuesta ja erilaisista etuuksista,
 - terveys- ja lääkäripalveluiden käytöstä ja
 - erikoissairaanhoidon palveluista
- Luodaan ja kokeillaan keskitetyn asiakas-/palveluohjauksen mallia
- Iäkkäiden kotihoidon kehittämiseksi luodaan, kokeillaan ja juurrutetaan kotihoidon toimintamalli ja kehitetään asumista ja palvelua yhdistävää toimintaa
- **Omais- ja perhehoidon tueksi**
 - järjestetään valmennusta ja hyvinvointi- ja terveystarkastuksia omais- ja perhehoitajille
 - kuntoutusta sekä omais- ja perhehoitajille että hoidettaville sekä
 - monipuolisia vapaiden sijaistuksia
 - perustetaan alueellisia omais- ja perhehoidon keskuksia

- Pirkanmaan Ikäneuvo - Kotona asumiseen arvoa neuvonnalla ja asiakasohjauksella -hanke (2,34 miljoonaa euroa)
- Kymenlaakson IkäOpastin -hanke (n. 850 000 euroa)
- Varsinais-Suomen KomPassi - keskitetty asiakas- ja palveluohjaushanke -hanke, (2,37 miljoonaa euroa)

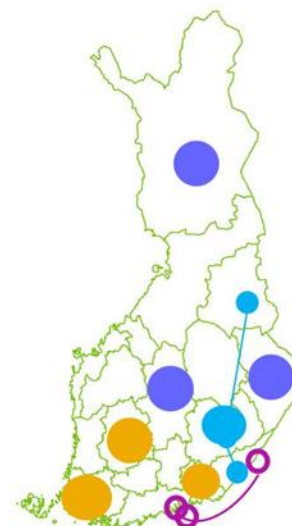
- Pohjois-Karjala sosiaali- ja terveysten palvelujen kuntayhtymä ("Siun Sote"): Arvokasta Vanhenemista Omatoimisuutta Tukemalla (AVOT) -hanke (1,29 miljoonaa euroa)
- Lapin Toimiva kotihoito - Monipuoliset tuen muodot kotona asumiseen -hanke (1,68 miljoonaa euroa)
- Keski-Suomen Kukoistava kotihoito - ikäihmisten kotona pärjäämisen tuen uudistus" -hanke (n. 2,5 miljoonaa euroa)

• Etelä-Savon asiakaslähtöinen palveluohjausverkosto ja osaamiskeskus omais- ja perhehoitoon -hanke (2,6 miljoonaa euroa)

- Porvoon kaupungin Täydentäen toimivaa (Täytyy) -hanke (noin 658 000 euroa)

Hankerahoitus maakunnittain

- = Keskitetty asiakas- ja palvelu ohjaus KAAPO
- = Toimiva kotihoito
- = Asumisen ja palvelun yhdistäminen
- = Omaishoidon toimintamallit

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Kehitetään ikäihmisten
kotihoitoa ja vahvistetaan
kaikenikäisten omaishoitoa

Muutosagentin tehtävät

- alueellisen iäkkäiden yhteen sovitetun palvelukokonaisuuden rakentaminen ja juurruttaminen
- muutoksen johtaminen
- maakunnan toimijoiden muutokseen innostaminen & motivointi
- tietoon perustuvan muutoksen johtaminen hallitseamalla alueellinen tietoperusta ja ymmärtämällä alueen historiallinen kehitys
- I&O -kärkihankkeen kokeilujen tuki niillä alueilla, joissa niitä on.

Muutosagentin työn tuloksena on kirjallinen ja alueen toimijoiden hyväksymä toimintasuunnitelma iäkkäiden elämisen ja palveluiden yhdistämisestä maakunnassa sisältäen toimintasuunnitelman toteutumisen seurannan (vrt. VaPL 980/2012, 5).

ENNALTAEHKÄISY
KUNTOUTUS
ARJESSA PÄRJÄÄMINEN

KESKITETTY ALUEELLINEN
ASIAKAS- JA PALVELU-
OHJAUksen YKSIKKÖ
"KAAPO"

OMAI- JA
PERHEHOITO

Osallisuus

Osallisuus

KOTIHOITO JA
TUKIPALVELUT

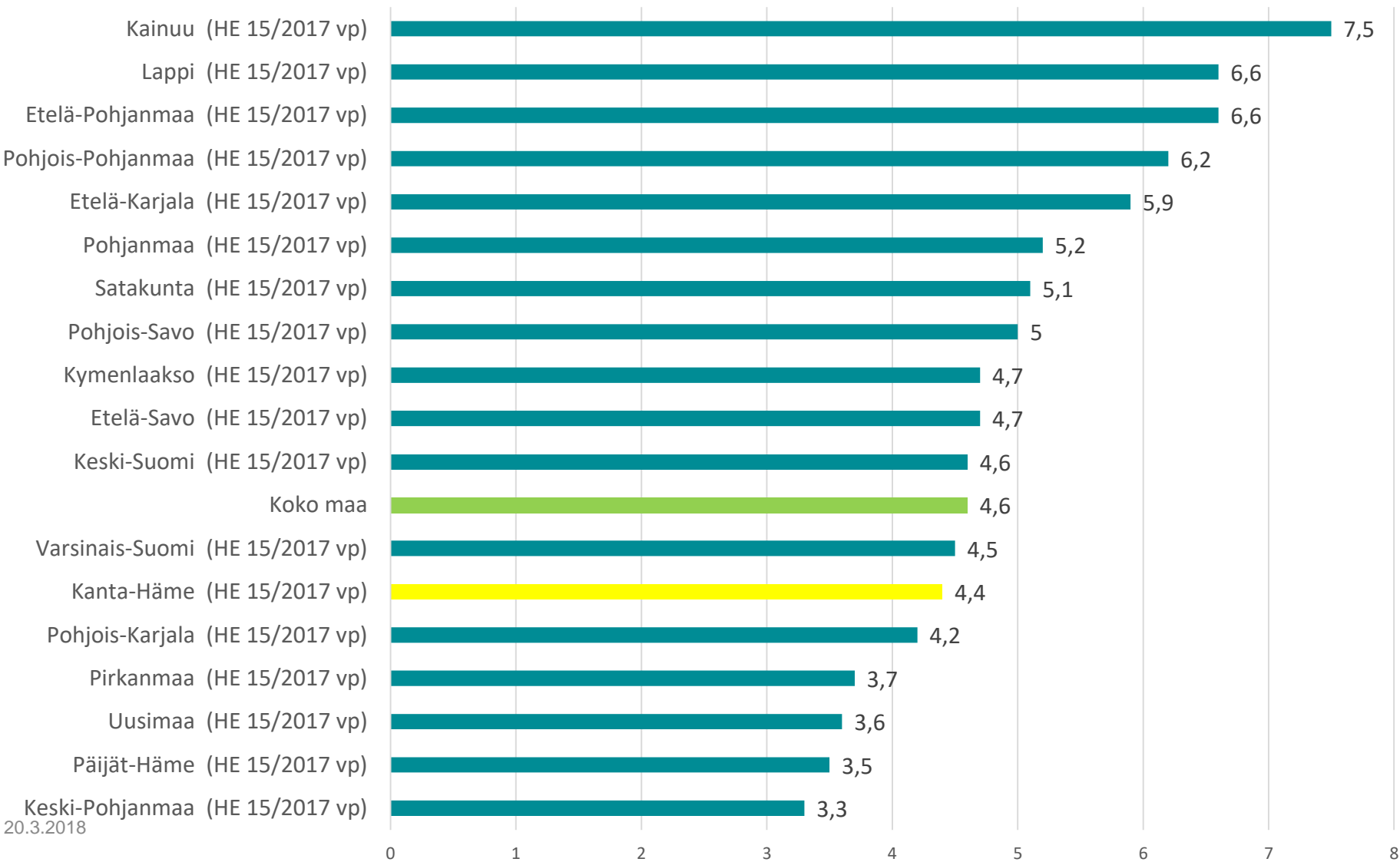
YMPÄRIVUORO
KAUTINEN
HOIVA

IKÄÄNTYNEIDEN
TERVEYSPALVELUT

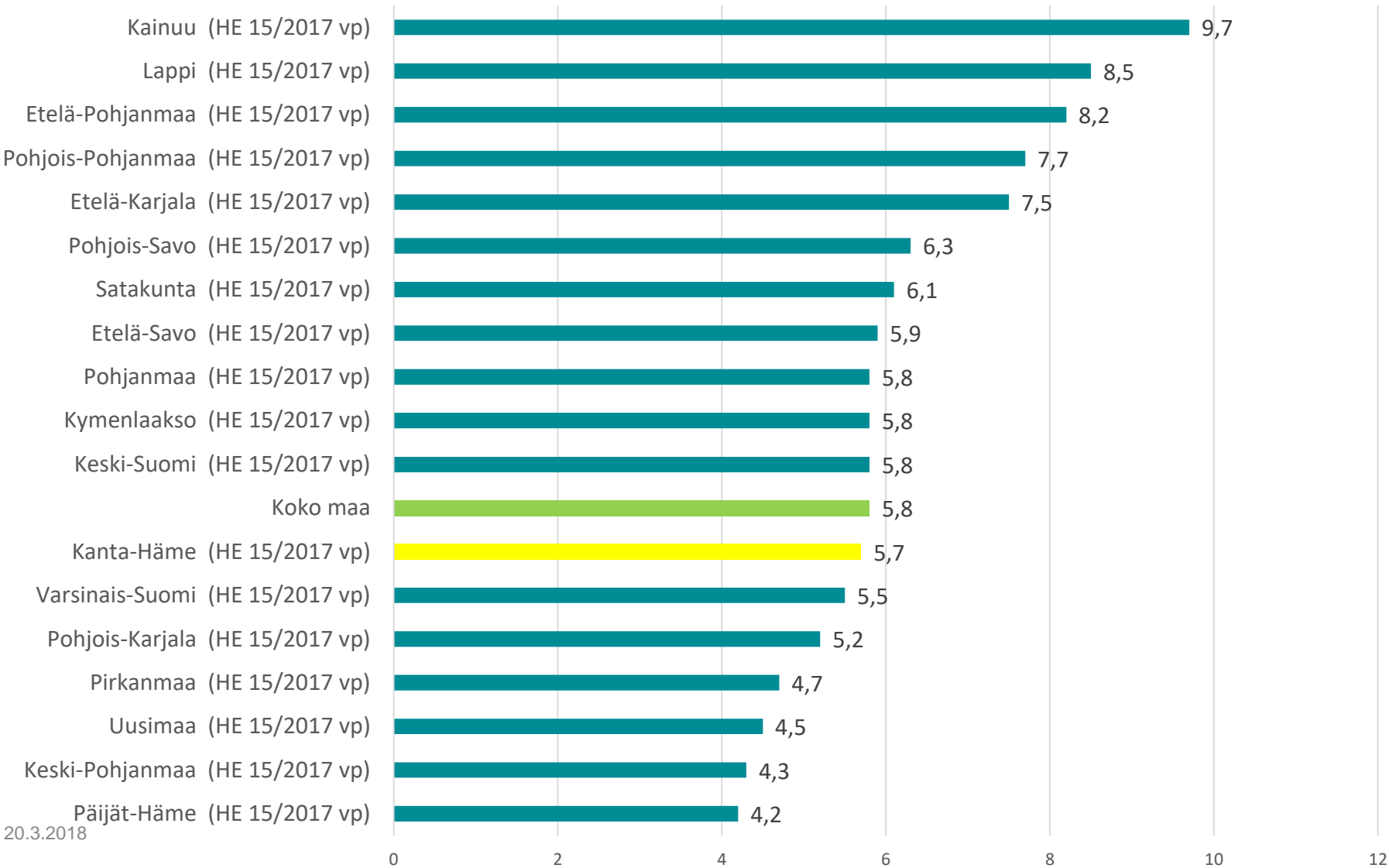
- Ikääntyneiden palveluiden työryhmä koordinoi valmistelua
 - Edustajat jokaisesta maakunnan julkisesta organisaatiosta, joka tuottaa ikääntyneiden palveluja, kolme henkilöstön edustajaa, shp:n ja terveydenhuollon kuntayhtymän edustajat
- Käytännössä teemavalmistelua toteuttavat viisi työrukkasta (KAAPON käsittely yhdistetty omais- ja perhehoidon kanssa)
 - Seudullinen edustus työrukkasissa sekä muutama pysyvä muu asiantuntija
 - Lisäksi kunnat ovat voineet nimetä omia asiantuntijoitaan, joita työrukkasen kuulee käsitellessään teemaan liittyviä asioita
- Muutosagentti kaikissa puheenjohtajana ja sihteerinä
- Yhteys vanhusneuvostoihin ja kuntiin (määräajoin tehtävät ajankohtaistiedotteet)
- **Omaishoidon tuen kokonaisuuden koostamiseen maakunnallinen yhteistyösuunnitelma 9/17-5/18**

KUVA-indikaattoreita

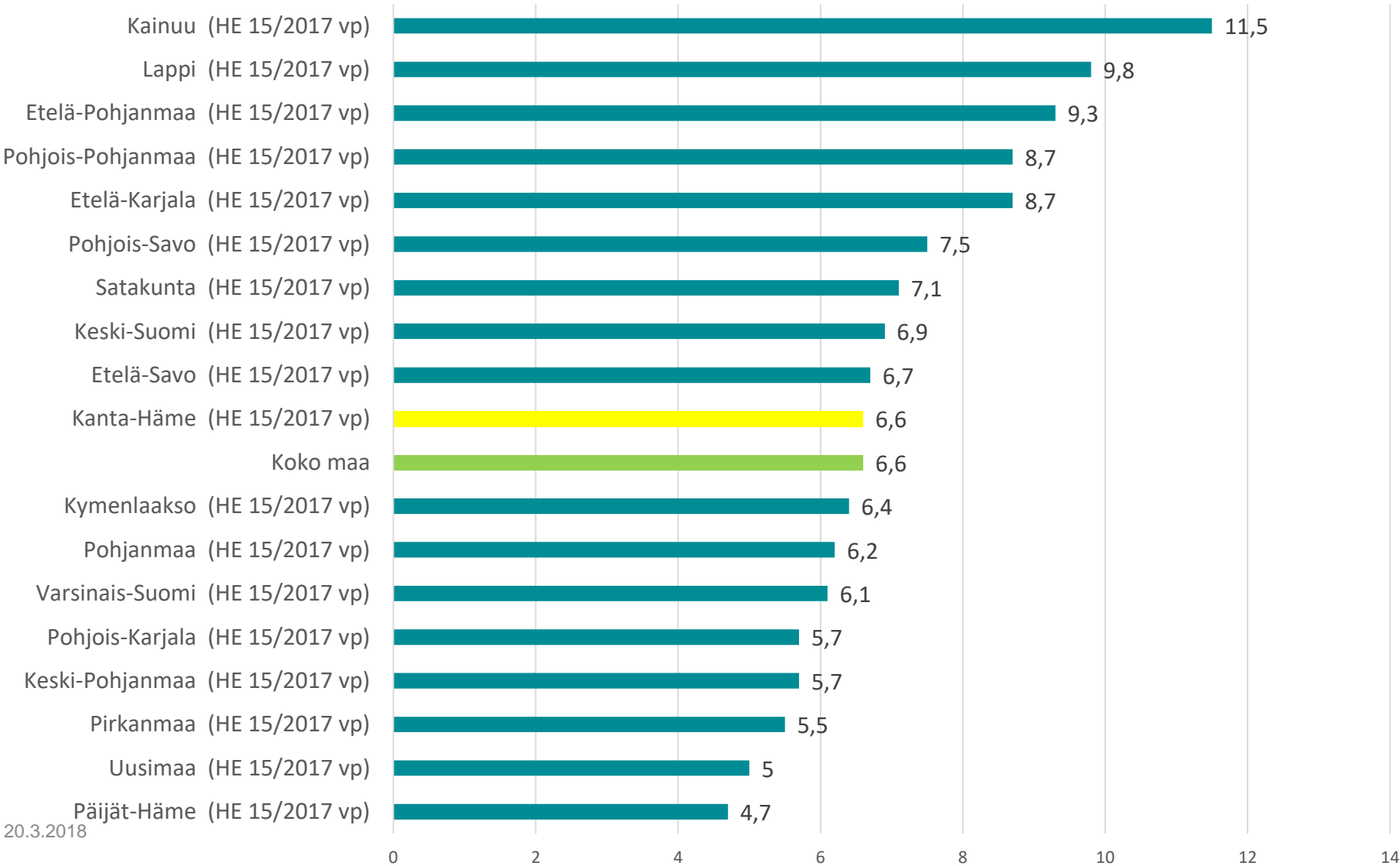
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, %
vastaanvanikäisestä väestöstä

Omaishoidon tuen 80 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaanikäisestä väestöstä

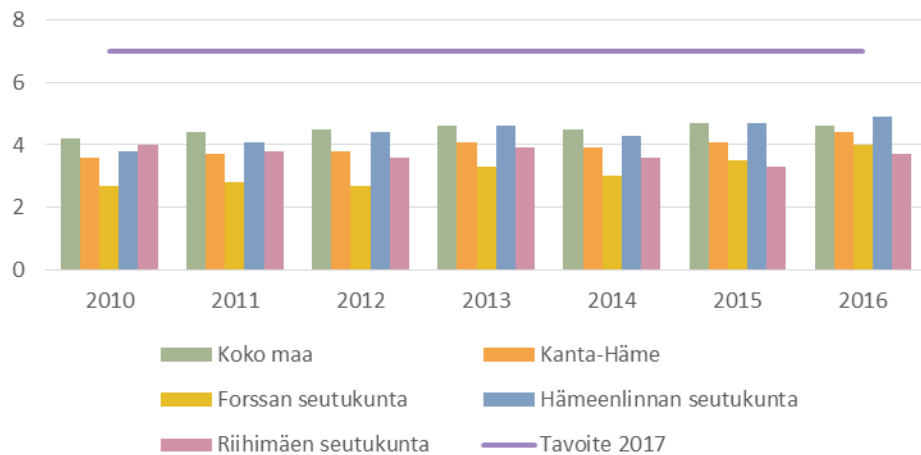

Omaishoidon tuen 85 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

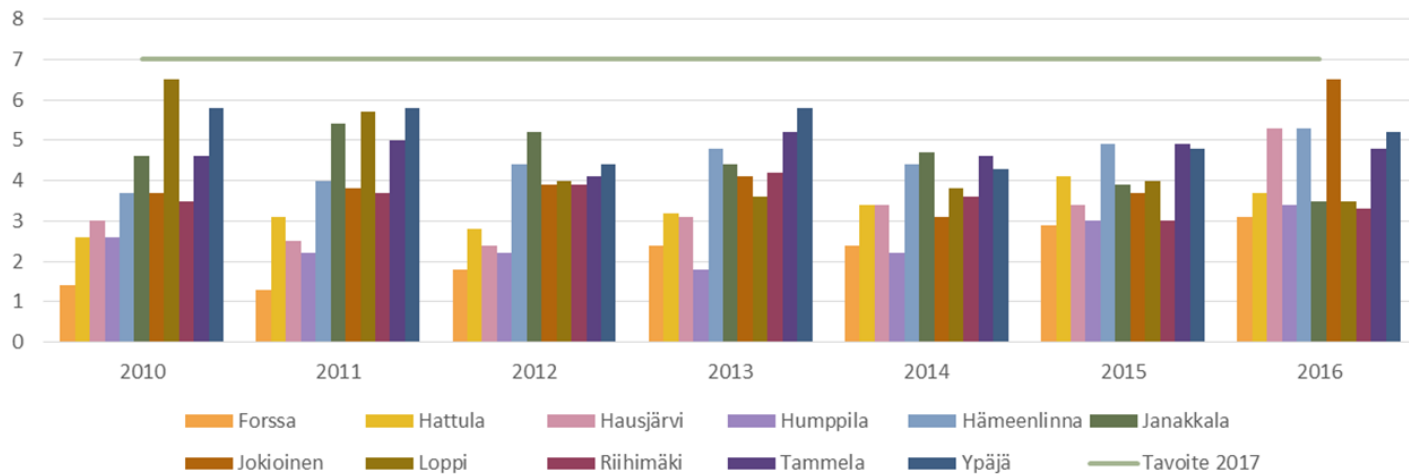

Tarkemmin Kanta-Hämeestä

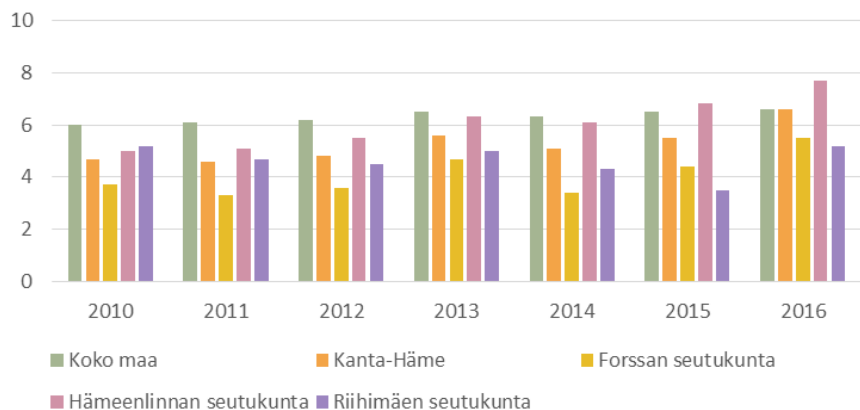
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

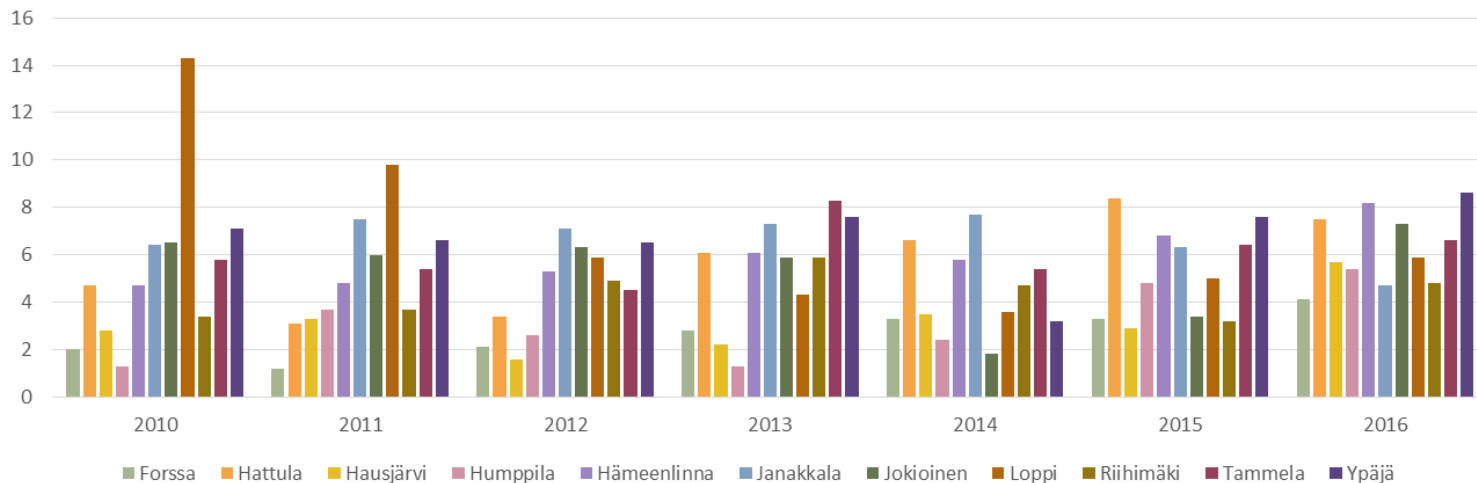
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

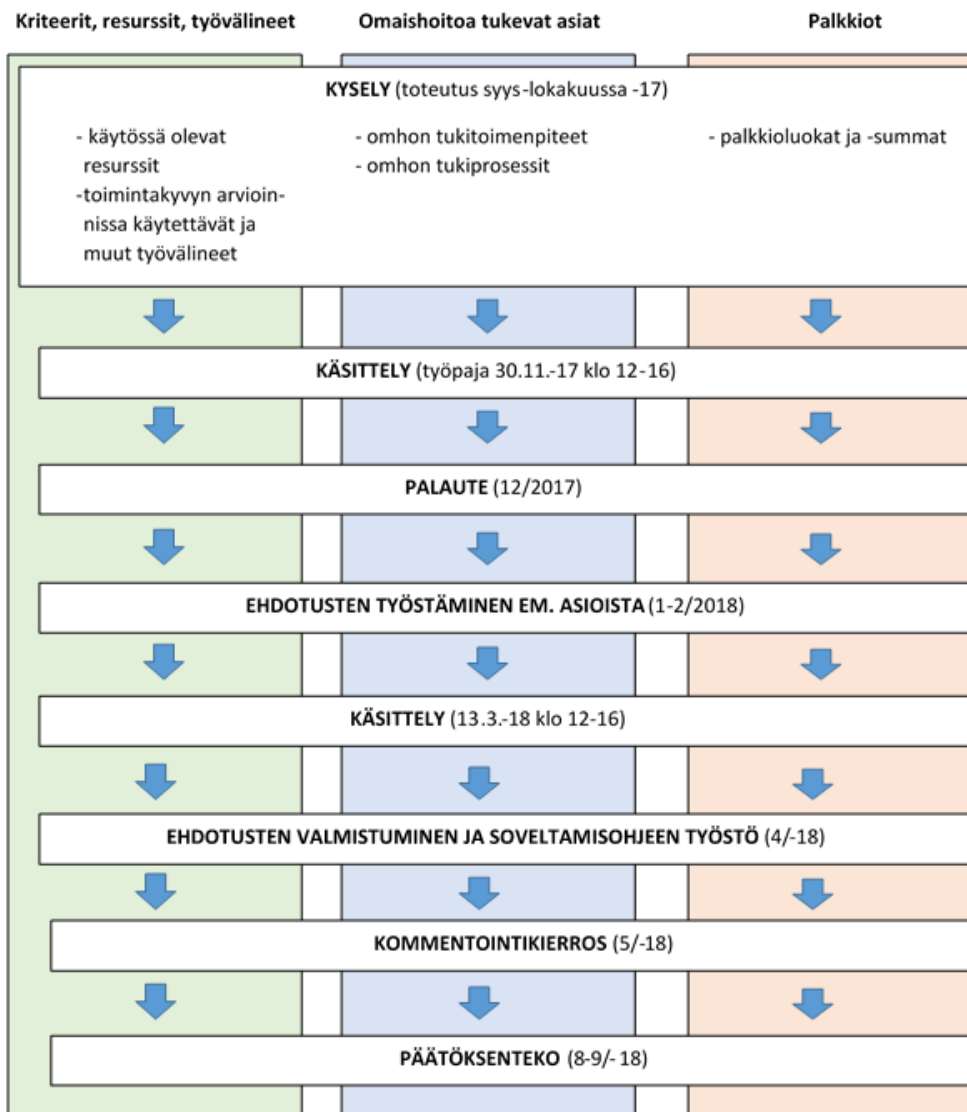
Omaishoidon tuen 85 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

Omaishoidon tuen 85 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

Suunnitelma omaishoidon tuen koostamiseen, kevät 2017

Omaishoidon tukea koskevat linjaukset, käsitelty sotemuutosryhmässä

- Valmistelua jatketaan seuraavista lähtökohdista:
 - Maakunnassa otetaan käyttöön menettely missä omaishoidon tuki myönnetään riippumatta määrärahasidonnaisuudesta, jos hakija täyttää omaishoidon tuelle asetetut kriteerit. Koskee kaikkia ikäryhmiä ja hakijoita. → Kriteerien sisältöön ja budjetin laatimiseen tulee kiinnittää tästä näkökulmasta huomiota.
 - Maakunnassa tavoitellaan 6,5 % prosentoin kattavuutta omaishoidon tukea saavien määrässä 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmää seuraten. Vuonna 2015 on päästy maakunnassa 4,1 %:iin, koko maassa 4,7. Vaihteluväli maakunnassa ollut tuolloin Forssan 2,9:stä Hämeenlinnan ja Tammelan 4,9 prosenttiin

- **Omaishoidon tukeen tarvittavat resurssit (henkilöstö, budjetti muutoin kuin palkkiomäärärahat) – huomio hyvissä käytännöissä**
 - Erikseen omaishoidosta vastaavat työntekijät?
 - Työntekijöiden määrä suhteessa asiakasryhmiin; tarkennettava
 - Mittareita tarvitaan lisää -> työntekijän ja työnantajan tuki
 - Yhdistysten rooli: vapaitten mahdollistaja hoitajille, vertaistuki, valmennustoiminta, Oiva-hankkeet, säännölliset palaverit, tehokas molemminpuolinen tiedottaminen
 - olisi oltava sateenvarjo koko maakunnan yhdistystoiminnan koontiin
 - vaikuttavuusmittarit työkaluna
 - Asiakasraadit
 - Yhtenäiset palkkiokäytännöt kaikkialle → ehdoton yksimielisyys
 - RAI hyvä työkalu, osana arviointia
 - Kokemusasiantuntijuuden käyttöönotto työkaluna
 - Budjetoinnissa olisi otettava huomioon virkistys
 - Olisi tavoiteltava sitä, että budjetti sisältäisi muitakin omaishoidon kustannuksia kuin palkkiomäärärahat
 - Hebu (henkilökohtainen budjetti) istuu omaishoidon käyttöön → yhdistysten rooli ja potentiaali näkyvämmäksi tätä kautta
 - Foorumi yhteiselle keskustelulle julkinen, yhdistykset, yritykset -> tiedon välittäminen molempiin suuntiin

● Toimintakyvyn arvioinnissa käytettävät välineet ja muut tarvittavat työvälineet – huomio hyvissä käytännöissä

- Tarvitaan toimintakyvyn mittareita, vaikka kotikäynnillä tulee myös muita asioita/huomioita esiin
- Ensitiedon tärkeys
- 1) yhtenäiset kriteerit
- 2) omaishoidon tuen toimintaohje
 - Näille mietittävä ikärajat yhdenmukaisesti: alle 18 vuotiaat, alle 21-vuotiaat, alle 65 vuotiaat, yli 65 – vuotiaat?
 - Kriteereihin tai toimintaohjeeseen; ketä omaishoidon tehtävä ei koske esim. ”tukeen ei ole oikeutettu, mikäli avun tarve on pelkästään ruuanlaitossa, siivouksessa ja asiointissa, tavanomainen vastuu vanhemmista tai lapsesta...”
- 3) omaishoidon tuen hakeminen / hakemus
- 4) Ensitiedon keruu (esim. puhelinkontaktia varten kysymysluettelo)
 - Päivittäisten toimintojen kuvaus
 - Saako Kelan hoitotukea?
 - Käyttääkö mitään palveluita (päivätoiminta, tukipalvelut...)
 - Kerrotaan kotikäynnistä / arviointikäynnistä asiakkaalle, mitä kunnassa halutaan tietää, mitä käynti pitää sisällään (termistöön huomio, ei ”arvostelukäynti”)
- 5) Sähköinen ennakoiva testi: ”testaa, oletko omaishoitaja”

- 6) Kotikäynti -> palvelusuunnitelma / palvelutarpeenarviointi
 - Toimintakykymittarit; kaikille sama (ikäihmisille RAI, ei RAVA, vammaispalveluissa hoitoisuusarviointi esim. vantaan malli, eniten käytössä, selvitetään mistä lähtöisin, virallinen mittari)
 - MMSE
 - Harkinnanvaraisuuteen liittyen kriteerejä:
 - Muistin vaikeudet, hoidettavan levottomuus, karkailu, aggressio, käytösoireet
 - Hoidettavan valvonta ja hoidon sitovuus
 - Yöllinen hoidon tarve
 - Kommunikaatiovaikeudet: puheenymmärtämisen ja -tuottamisen vaikeudet, ylivilkkaus, käytöksen hallinta, ohjeiden ymmärtäminen/muistaminen
 - Psykkinen terveys
 - Konversio-ohjeet, äkillinen tajunnan menetys
 - Lääkityksen vaativuus, erityisvaativuus
- 7) Lääkärin C-lausunto aina hoidettavalta, tarvittaessa omaishoitajalta
- 8) Omaishoidon arviointi ja seuranta (vähintään kerran vuodessa tai tarvittaessa)
 - Toimintakuvun arvio, joko haastattelemalla tai mittamaalla
 - Hoito- ja palvelusuunnitelma päivitettävä lakisääteisesti
- 9) Omaishoitajalle työkaluja jaksamiseen: omaishoidon palveleva puhelin, chatti, koulutukset, terveystarkastukset, kotiin tarjottavat tukikäynnit, vastuutyöntekijät, vertaistapaamiset
- 10) Järjestöjen työn näkyvyys, keskusteluyhteys kuntiin
 - Järjestöjen ohjaus- ja neuvontatuki (tapaamiset, puhelut, kotikäynnit)
 - Palvelusuunnitelmassa kysytään, mistä saat apua
 - Yhdistysten esitteiden jakaminen arviointikäynnillä (voisiko olla esim. yhteinen esite)

● Omaishoidon tuen tukitoimenpiteiden ja –prosessien määrittäminen – huomio hyvissä käytännöissä

- Omaishoidontuen yhdys henkilön tärkeys – tämä oltava selkeästi tiedossa
- Tukipalveluiden tasa-arvoinen saatavuus
- Perhehoito koettu hyväksi
- Omaishoidon arviointitilanteessa tehtävä jo arviointi ja selvitys tukitoimenpiteiden tarpeesta -> kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan
- Muistettava myös kielteisen päätöksen saajien tukipalveluiden tarve
- Sähköinen palvelusuunnitelma
- Henk.koht budjetointi
- Isompi valinnanvapaus tukitoimenpiteissä asiakkaan tarpeen mukaan -> joustavuus
- Palveluseteli
- Omaishoidontuen työntekijän tuki palveluiden hankintaan tärkeää
- Vertaistukitoiminnan tärkeys
- Kiertävä hoitaja/lomittaja omaishoitajien käyttöön
- Työntekijöillä tieto eri mahdollisuuksista myös yhdistysten tarjoamat mahdollisuudet -> sähköinen palvelutarjotin
- Säännölliset tapaamiset tärkeitä
- Omaishoitajien alkuinfot ja valmennus
- Tiedon hakemisen helppous, myös sähköiset palvelut
- Laatu
- Asiakaspalaute
- Prosessien yksinkertaisuus, selkeys ja sujuvuus

● Omaishoidon tuen palkkioiden yhtenäistäminen– huomio hyvissä käytännöissä

- Palkkioiden taustalla oltava selkeästi määritellyt kriteerit ja mittarit
- Lakisääteiset suuruudet toteuduttava (alin ja ylin palkkioluokka)
- Maakunnallinen yhteneväisyys toteuduttava
- Neljä luokkaa käyttöön
- Tiukat tuntimäärät palkkiota alentavina tekijöinä esim. kotihoidon palveluissa
- Koko omaishoitajuuksstatuksen poistaminen on kova teko – tätä ei tehtäisi hevillä
- Palvelujen kokonaisuus tulee olla hallussa; vaatii tiivistä yhteydenpitoa perheisiin – pelkkä palkkiosumma ei ole tärkein asia
- Ei velvoitetta kuukausiraporttiin, mutta keinoja, jolla voi viestittää tilanteen muuttumisesta tms. asioista (esim. sähköinen asiointi kohdistetusti)
- Toimintakyvyn ensisijaisuus arvioinnissa, mittaamisen osaaminen, arvioinnin keskittäminen, omaishoitajan kuormittuvuus -> auttaminen, tilanteeseen puuttuminen, ympärivuorokautinen puhelinnumero maakunnassa

**Kehitetään ikäihmisten
kotihoitoa
ja vahvistetaan
kaikenikäisten
omaishoitoa**

**HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE**

Parasta elämää
kotona

1&O

Kiitos!

ANNUKKA KUISMIN
annukka.kuismin@hame.fi

stm.fi/io
[#ikiomat](https://twitter.com/ikiomat)
[#karkihanke](https://twitter.com/karkihanke)